

Slavnostni nagovor zasl. prof. dr. Ljuba Bavcona
ob Dnevu Pravne fakultete Univerze v Ljubljani

15. aprila 2020

Spoštovani,

Prijazno povabilo dekana in vodstva fakultete, naj ob stoti obletnici začetka predavanj na naši fakulteti povem nekaj besed, me je zelo prijetno presenetilo in seveda tudi počastilo. Z veseljem čestitam sedanjemu in vsem prejšnjim vodstvom fakultete za njihov človeško prijazen in delovno spoštljiv odnos do starejših kolegov. Ko pa sem se, ob premišljevanju o tem povabilu, ovedel, da se tudi sam bližam stoletnici ter da te dni mineva petdeset let odkar sem imel kot dekan nagovor na proslavi tudi tedaj, aprila leta 1970, sem se odločil, da bom poskusil povabilu ugoditi in se tako vodstvu fakultete tudi zahvaliti zanj.

Ta moj današnji nagovor bi bil hudo pomanjkljiv, če ne bi ob tej priložnosti obudil spomina na tiste slovensko zavedne može, ki so si še v Avstroogrski in potem v nastajajoči kraljevini Jugoslaviji prizadevali za ustanovitev slovenske univerze. Zavedali so se, da je program zedinjene Slovenije iz leta 1848 uresničljiv le, če bo slovensko ljudstvo dobilo nujno potrebni sloj narodnostno, jezikovno in obče kulturno osveščene inteligence, ki je bil, vsaj kar zadeva Slovenijo, pogoj za postopno preoblikovanje ljudstva v narod. Proces oblikovanja univerze in z njo naše fakultete, ki se je bolj intenzivno začel leta 1920, je doživel uspešen zaključek z ustanovitvijo popolne univerze po letu 1945 in z nastankom samostojne države Slovenije leta 1991. V tem procesu je imela svojo vlogo tudi naša Pravna fakulteta, kakor je to razvidno tudi iz številnih srečanj v spomin na naše ugledne profesorice in profesorje, ki so spodobno ovekovečeni tudi v odličnem dokumentarnem filmu ob stoletnici naše fakultete z naslovom »Imeti svoj glas«, in iz zelo povedne razstave, za kar imata vse zasluge profesorica Katja Škrubej in docent Aleš Novak. Rad bi se jima zahvalil tudi zato, ker sta iz arhiva izbrskala tedanji Jubilejni zbornik študentov prava iz aprila leta 1970, v katerem sem našel moj tedanji nagovor. Priznam, da me je ta najdba veselo presenetila, saj sem sam na ta dogodek in na moj tedanji nagovor povsem pozabil.¹

Zato upam, da mi ne boste zamerili, če navedem dve misli, ki sem jih tedaj povedal, in sicer zato, ker se mi zdita zelo aktualni tudi za čas 50 let pozneje in ne samo za Slovenijo, marveč za ves tako imenovani zahodni svet. Prva takšna misel je bila naslednja: »Kot je bilo že večkrat ob drugih priložnostih poudarjeno, si bo fakulteta kot doslej tudi v prihodnje prizadevala, da bodo njeni diplomanti kar je le mogoče široko razgledani, teoretično dobro podkovani, sposobni kritičnega in ustvarjalnega, pa tudi preciznega pravniškega dela na vsakem delovnem mestu, ki zahteva visoko pravno izobrazbo«.

---

¹ Jubilejni zbornik študentov prava so tedaj uredili: Ciril Ribičič kot odgovorni urednik, kot člani uredniškega odbora pa Marko Ilešič in zdaj žal že pokojni Mirko Ilešič, Lenart Šetinc, Stane Vlaj in Boštjan Zupančič, tehnični urednik pa je bil Andrej Berden.

Ponovitev te misli sem si, njeni navidezni starosti navkljub, privoščil zato, ker se mi zdi, da izraža tako rekoč večne aspiracije vsake pravne fakultete. Prepričan sem, da so se profesorji, docenti in praviloma tudi asistenti pred menoj, v času moje aktivnosti in za menoj z vsemi močmi trudili in se trudijo, da bi te cilje dosegali v kar največji meri. Toda uspeh teh prizadevanj je odvisen vsaj še od dveh okoliščin. Ena je vsakomur, kot večja ali manjša sposobnost, dana od narave, zato o tem ne kaže izgubljati besed. Druga pomembna okoliščina pa so družbene razmere, ki omogočajo ali pa ovirajo uveljavljanje prej omenjenih odlik diplomiranega pravnika po tem, ko pride v to ali ono pravno, ali s pravom povezano prakso. Že tedaj sem to ambicijo fakultete povedal s posebnim poudarkom zato, ker se je zdelo, da je široka razgledanost vsaj nepotrebna, če ne celo nezaželena, da o kritičnosti in ustvarjalnosti sploh ne govorim. Bojim pa se, da čas, v katerem zdaj živimo, tudi ni preveč naklonjen uveljavitvi zaželenih odlik pravnikov, in če se preveč ne motim, se mi zdi, da je to v zvezi z obžalovanja vrednim zatonom kompleksa idej in vrednot, ki smo jim nekoč dejali demokratična pravna država, v imenu katerih se je Slovenija pred tridesetimi leti osamosvojila. To si dovoljujem reči že zato, ker opažam, da se po zahodnem svetu vse bolj krepijo populistične in avtoritarne težnje, kako je kar pozabljen nekoč visoko cenjen sistem zavor in ravnotežij in kako se je zaupanje ljudi v pravilnost in pravičnost prava močno omajalo. Vem, da so tudi posamezniki, ki omenjene pojave pripisujejo slabostim v veljavnem sistemu izobraževanja in vzgoje pravnikov. Že samo zato, ker je ni na svetu stvari, ki ne bi mogla biti tudi boljša, menim, da je premisleka vredno tudi to, sicer močno pretirano kritično mnenje.

Ne verjamem pa, da bi bilo mogoče v slabostih izobraževanja pravnikov najti poglobljen vzrok za vsesplošno krizo vrednot demokratične pravne države, ki sem jih, nekatere med njimi omenil malo prej. Pri tem mislim na tako imenovano neliberalno demokracijo na Madžarskem in na Poljskem in seveda tudi na podobne težnje za zdaj še opozicijskih sil v Franciji, Nemčiji in Italiji. Bojim pa se, da se tudi naši diplomanti, soočeni z družbeno resničnostjo, morajo, če naj preživijo, prilagoditi zahtevam resničnosti. Pri tem imam v mislih na primer dejstvo, da se je pojem pravne države, se pravi države, v kateri pravo omejuje samovoljo, nasilje, izkoriščanje in podrejanje in druge zlorabe moči in oblasti, spremenil v državo, kjer materialno in politično močni posamezniki ali skupine pravo zlorablajo kot močan instrument za uresničevanje svojih parcialnih interesov in koristi.

Nimam kakega recepta za učinkovit spopad z ideološko političnimi in seveda ekonomističnimi neoliberalnimi težnjami, ki se uveljavljajo po svetu in žal tudi v Evropi, ki je bila do pred kratkim nosilka idej o človekovem dostojanstvu in o njegovih pravicah in svoboščinah, o demokratični pravni in socialni državi, ki naj te najvišje človekove vrednote zagotavlja. Naj zadostuje, da vas opozorim na tem vrednotam nasprotno pojave in se pridružim pozivu, ki ga je na mlado evropsko generacijo naslovil pred nekaj leti umrli znani francoski mislec Stéphane Hessel, »uprite se«, če sem prav razumel in prevedel njegov poziv v francoščini: »indignez vous«.

Ena izmed oblik upora zoper nedemokratično, avtoritarno ureditev tedanje socialistične družbe in države, je bilo tudi pred petdesetimi leti povedano zagotovilo, da bo fakulteta: »..... z nič manjšo prizadevnostjo kot že tudi doslej, gojila duha zakonitosti, spoštovanja in varstva človeških pravic, svoboščin in osebnega dostojanstva. V tem duhu bo vzgajala svoje študente,

zakaj konec koncev je pravo samo toliko tisto, kar je prav, koliko učinkovito varuje te najvišje vrednote človeka posameznika.«

V zvezi s to, drugo mislijo izpred 50 let, čutim potrebo, da vas mlajše kolege, ki tega časa in razmer niste doživeli, opozorim na to, da je vse od spopada s poskusom stalinistične dominacije nad Jugoslavijo leta 1948, znano pod imenom Inforburo, potekal skoraj neviden, a nenehen spopad dveh koncepcij socializma, stalinistično in demokratično. Vem, da nekoliko poenostavljam stvari, a si to privoščim zaradi večje nazornosti razprave in omejenega časa zanjo. Prva, stalinistična, je imela v rokah oblast, se pravi tajne službe, vojsko in partijo, druga, demokratična, pa se je uveljavljala v kulturi, umetnosti, družbenih znanostih in v publicistiki. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, ki se po naravi stvari ukvarja s človekovimi pravicami in svoboščinami praviloma, razen v primeru profesorja Bučarja, ni bila trebilo aktualne oblasti, marveč je včasih bolj glasno in včasih bolj po tihem delovala na strani demokratičnih teženj. Kako daleč je takrat že prišla demokratizacija sistema in svoboda javne besede, priča dejstvo, da moje besede niso povzročile kakšnih zlih posledic ne za mene ne za fakulteto.

Vse, kar sem si dovolil povedati o preteklosti, sem povedal samo zato, ker se bojim, da so vrednote, za katere smo se borili pred petdesetimi leti, znova ogrožene. Morda ne bo odveč, če povem, da smo doživeli tudi čase, ko so se naše sanje skoraj uresničile. To so bila leta od 1986, ko so v Sloveniji politično krmilo prevzeli ljudje, ki so želeli odpraviti tiste institute vladajočega sistema, ki so preprečevali, celo onemogočali uvedbo demokratičnih standardov v politični in pravni sferi. To, upam si reči, idilično obdobje, se je končalo septembra leta 2001, ko so, spričo terorističnega napada v New Yorku, nosilci neoliberalnih konceptov ekonomske in družbene ureditve, z razglasitvijo vojnega stanja, začeli proces demontaže temeljnih vrednot demokratične pravne države. Samo upam lahko, da aktualna virusna pandemija ne bo postala pretveza za nov korak nazaj v nekoč že premagani totalitarizem.

Spoštovane kolegice in kolegi, drage študentke in študenti, kaj naj vam rečem za zaključek tega nagovora drugega, kot moje iskrene želje, da boste osveščeno in prepričano nadaljevali tradicije Pravne fakultete v Ljubljani, tako kar zadeva prizadevanja za kvaliteto njenih diplomantov in še posebej kar zadeva njeno idejno usmeritev v krepitev spoštovanja človekovega dostojanstva in v učinkovito pravno varstvo njegovih, z odgovornostjo obogatenih pravic in svoboščin.

zasl. prof. dr. Ljubo Bavcon, v Ljubljani, 15. aprila 2020